

Програмово-методичний інструментарій

Анатолій В. ФУРМАН

**АВТОРСЬКА ПРОГРАМА ІЗ ДИСЦИПЛІНИ
“ПСИХОЛОГІЯ ЯК СФЕРА МИСЛЕДІЯЛЬНОСТІ”**

Anatoliy V. FURMAN

**AUTHOR'S PROGRAM OF THE DISCIPLINE
“PSYCHOLOGY AS A SPHERE OF THINKING ACTIVITY”**DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2021.01.160>

УДК: 159.9.018

Пропонована розробка підготовлена на початку 2017 року, неодноразово доопрацьовувалася і пройшла успішну апробацію на третьому (освітньо-науковому) рівні підготовки упродовж наступних чотирьох років з академічного вишколу докторів філософії зі спеціальності 053 “Психологія”, котра була успішно акредитована у червні 2020 р. Відповідний Сертифікат про акредитацію освітньої програми виданий Західноукраїнському національному університеті Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (дата видачі 16.10.2020 за № 647. Голова Квіт С.М.).

ВСТУП

“...психологія – не наука, а щось значно більше: це й певне бачення світу, й разом із тим увесь світ, узятий в окремому розвороті, певному ракурсі”. Це ще й “особливий світогляд..., тобто бачення всього у фокусі людини, де її нинішній розвиток відображає особливу заклопотаність станом особи, фактично всього людства”.

*Георгій Щедровицький**(Психологія і суспільство. 2000. №2. С. 14, 17)*

Пропонований для підготовки вищого (третього) рівня професійної кваліфікації психологів як докторів філософії авторський курс – це повною мірою альтернативне до традиційного, суто природничо-наукового чи гуманістично центрованого, розуміння психології як системи раціональних знань про психіку, принципи, закономірності, поняття і феномени її розвитку в комах і тварин та в онтогенезі особи як суб’єкта, особистості, індивідуальності. Ця альтернативність джерелить від ідеї Георгія Щедровицького (1929–1994), висвітленої ним у публічній лекції ще в 1980 році,

розглядати психологію не як науку, що має свій предмет і метод, а як “увесь світ, сприйнятий із певної точки зору”, й відтак “не лише як сукупність окремих наукових дисциплін, а й як увесь універсум людської життєдіяльності, взятий за певного повороту, ракурсу, з певним технічним і практичним відношенням” (див. *Психологія і суспільство. 2000. №2. С. 6*).

У будь-якому разі на психологію можна і доречно подивитися не тільки як на науку з її рожевими окулярами бачити психіку і людське життя як багатопредметний об’єкт дослідження та вивчати чи мисленнево конструювати його

у своєму – відеально атомізованому, ковітально позаконтекстному, стало незмінно-му від пізнавальної діяльності і світогляду дослідника – вигляді. Вочевидь усе це рафіновано обмежене постулатами наукового методу розуміння психології, за якого вона постає вкрай штучним організмом серед інших форм упорядкування людського знання (досвідного, міфологічного, мистецького, теологічного, не-явного, езотеричного та ін.) і його різноаспектного діяльнісного використання. Тому існує нагальна потреба перейти від одиничного, виняткового, штучного до загального, всюдисущого, реального, тобто розширити компетентнісний горизонт впливу психології як на особисте і суспільне життя людей, так і на культурний ландшафт розвитку глобалізованої сучасності.

У нашому досвіді рефлексивної мислєдіяльності це *надзавдання* втілено за логікою й відтак принципами, закономірностями і нормативами авторського *циклічно-вчинкового підходу*, де за основу взята канонічна оргсхема розгортання вчинку (за теорією В.А. Роменця). У результаті отримано чотири компоненти-етапи персонального вчинення на цьому еволюційному шляху перетворення Психології із Попелюшки на Принцесу, три перших із яких зафіксовані у тематиці та змісті рекомендованої тут програми, а четвертий пропонується пройти кожному здобувачеві доктора філософії у післядіяльній спосіб – під час підготовки і написання власної кваліфікаційної роботи із психології. Отож, *внутрішня методологія курсу* охоплює кватерний цикл проектно-освітньої діяльності у вигляді чотирьох **дослідницьких стратегем**.

А. С и т у а ц і я: *психологія як сфера*, передусім як таке епістемно збалансоване утворення у свідомості науковця чи практика, що вказує на форму організації психологічних знань у форматі мислєдіяльності, комунікації та кооперації, у цільових рамках яких власне і здійснюється *психологічна робота* будь-якого спрямування. У цьому витлумаченні психологія – це особливий світогляд, самобутнє бачення світу і його багатоманітних свідоцтво-оприявнень у фокусі людини. Для цього треба працювати з конкретною особою і забезпечувати її необхідною *технікою психологування* – реабілітаційною, корекційною, психотерапевтичною, антропотехнікою, техніками комунікації, соціального впливу, мислення та ін., себто потрібно оперувати діяльно зорганізованими психологічними знаннями, причому значно складнішими за своєю формальною структурою, ніж усі наявні взірці раціонального природничого знання.

Зазначену (ситуаційну) *дослідницьку стратегему* реалізує освітній матеріал **змістового модуля 1** “Сфера психології як форма конструювання світу і спосіб життєздійснення людини в культурі і суспільстві”, що тематично охоплює п’ять блоків, логічно аргументованих за принципом поетапного нарощування складності, філософсько-психологічних знань:

а) спочатку розвиток психології розглядається у двох альтернативних напрямках – як соціогуманітарної науки природничо-предметного спрямування і в найширшому контексті світобачення – як сфери самобутньої мислєдіяльності;

б) тоді схарактеризовується схема мислєдіяльності Г.П. Щедровицького, що створена у 1980 році як осереддя оргдіяльнісного імітаційно-вчинкового здійснення різновекторних рефлексивних практик і будь-якої компетентної методологічної роботи загалом та розглядаються можливості її застосування у психології;

в) потім висвітлюються структура, зміст та особливості шестирівневої базової моделі професійного методологування А.В. Фурмана, а також її евристичні спроможності у психологічному пізнанні і різних формах психологічного практикування;

г) далі обґрунтовується нещодавно запропонований нами неологізм “мислєвчинення”, обговорюються логіко-психологічна структура вчинку і мислєвчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця;

д) насамкінець вводиться авторське визначення парадигмально-дослідної карти у психології, аналізується генеза метапарадигм психологічного знання в контексті сучасної епістемології, що спричиняє стрімке нарощування його складності за останні півтора століття (позитивізм, критицизм, конструктивізм, методологізм) й узасаднюється парадигмально-дослідні рівні та форми його організації у лоні сьогочасної культури.

Б. М о т и в а ц і я: психологія як сфера не функціонує спонтанно чи самоплинно, а має, точніше – мала б мати, чітку *методологічну організацію*, котра, на жаль, у сьогоденних українських суспільних реаліях далека від цільового досягнення головної мети – згармонізувати психологічні дослідження, техніки і практики у єдиний, фактично вселенський, живий організм інтенсивного і скоординованого розвитку всієї мислєдіяльності її активаторів, носіїв, прибічників. Основна суперечність, яка при цьому виникає під час розбудови саме такої психології, полягає у тім, що психіка і психодуховне як окремі пласти людської буттєвості не належать скільки-небудь повно

онтологічній картині природи, яка узасаднена на різнотипних інваріантах уможливлення наукової раціональності як взірця організації науково-предметних знань. Тому виникає нагальна проблема: “Як бути із психологією?” і далі: “Що з нею робити взагалі, якщо вона квазі- чи псевдоприродна?”.

Головний мотиваційний стрижень відшукання адекватного способу розв’язання цієї проблеми знаходиться у діаметрально протилежній зміні світоглядної позиції: психологія – не наука, а сфера людської життєдіяльності і групового та індивідуального мислевчинення. А це означає, що тільки через живу комунікацію, неформальний і діловий обопільні обміни всіх учасників безпосередньої та опосередкованої взаємодії є можливість творити найкращим чином соціально забезпечений і культурно значущий розвиток цієї сфери й усього психологічного співтовариства, причому не лише в межах суверенної України, а й у міжнародному масштабі глобалізованої сучасності. Мовиться про задіяння кожного психолога і всіх тих, кого цікавить психологічна компетентність (священиків, лікарів, педагогів, політиків, управлінців, батьків та ін.), й фактично – все суспільство, до організації та умістовлення вказаного сферного розвитку. І тут потрібна різноспрямована – критична, конструктивна, творча, психологічна, методологічна – компетентна рефлексія всіма вмотивовано причетними до психології як сфери життєздійснення. Але все це на початку цього шляху можливо тільки у справжніх, штучно виплеканих, оазах мислєдіяльності (до прикладу, в нашій науковій школі на методологічних семінарах і сесіях та під час проведення оргучинкових ігор), де конструюється й уреальнюється живодаймо напружене зіткнення і протистояння різних уявлень, поглядів, позицій, тематизмів, методологем. Причому ці конфліктні зіткнення у сфері дійсного групового мислєдіяння, коли сумлінно ведеться інтенсивна дослідницька праця, всього-на-всього фіксують різнопредметні уявлення присутніх, хоча насправді сферна ковітальна єдність повноактуалізованих мислєдіяльності і мислєвчинення феноменологічно й екзистенційно не розрізнена на психологічну, логічну, мовознавчу, соціологічну, власне філософську види інтелектуальної роботи. Тому вона виходить за межі різноманітних предметних визначень (у тому числі й науково-психологічних) у безкраї буттєві горизонти розуміння того, що реально відбувається довкола. А якщо зазначене відбувається у цілеспрямовано сконструйованому просторі методологічних семінарів чи імітаційно-вчин-

кових форм комунікування, то це насамперед вимагає від кожного учасника розуміння осягнення виголошуваних іншими текстів, висловлювань, а потім перенесення їх у рефлексивну площину життєпотіку власної свідомості та опрацювання непередметних, оргдіяльнісних засобів описання і фіксації феноменального багатоманіття психодуховних станів і ціннісно-сміслових важелів тих чи інших опозиціонерів, їхнього ставлення один до одного, бачення способів примирення заради підтримки командної праці чи освоєння шляхів взаємного узгодження позицій і далі фіксування у вигляді мислєнєвих і проєктних схем їхніх думок, суджень, знань, учинкових дій. Інакше кажучи, коли ми вивільняємося із “предметних кайданів” психології і починаємо її організовувати та розвивати як атрибутивну для людини і людства сферу мислєдіяльності, то постають питання про самоцінність нашого психологічного (рівно як життєвого, досвідного, особистісного) знання, про його точне мовлєнєве, знакове, схематичне, графічне та інше відтворення, а також про адекватне розуміння й рефлексивне використання іншими в груповій комунікації та кооперації у щоденному психологічному практикуванні всіх і кожного.

Тільки-но аргументовану (мотиваційну) дослідницьку стратегію в обстоюваній тут авторській програмі реалізує освітній матеріал **змістового модуля 2** “Основні складові психології як сфери мислєдіяльності і професійного методологування у вітакультурному обґрунтуванні”, що тематично усистемнює п’ять логічно вивірених за принципом поетапного нарощування складності філософсько-психологічних знань і відповідних їм здатностей:

а) спочатку висвітлюється центральна ланка сферної організації психології як неозорої царини мислєдіяльності – сутність, зміст, функції та інші особливості психологічної роботи, котра розгортається у широких межах реалізації, а саме від теоретизування, методологування, програмування, проєктування і конструювання до різних видів, форм, технік і процедур психологічного практикування (діагностування, консультування, корегування і т. ін.);

б) тоді з’ясовуються організаційні та формозмістові ресурси психологічної мислєкомунікації як такої діяльності, що має свої мету і завдання, цінності та норми, методи і засоби, зокрема деталізуються методологічні уявлення про пояс думки-комунікації як поле боротьби думок, поглядів, позицій, про структуру та умови виникнення проблемно-діалогічної ситуації та сутнісне визначення проблемного діалогу;

в) потім розглядається психологічне мислєння як енергоресурс сфери мислєдіяльності,

його засоби та інструменти, особливості розвитку й функціонування у царині дискурсивних і спеціалізованих практик, а також невербальні свідоцтва чи маркери досягнення його чистоти-ідеальності у життєпоточці колективної та індивідуальної свідомої діяльності і можливості проникнення його у світ прагматично зорієнтованої психологічної роботи;

г) далі характеризується *психологічна миследіяльність* як особливе за інтенційністю свідомої здатності відгалуження від загальної сфери людської миследіяльності, описується трипоясова модель її оргкомунікативного рефлексивного творення, канали і способи ситуаційно-групової актуалізації, категорії і показники продуктивності та результативності;

д) насамкінець аргументується нещодавно введений нами у філософсько-психологічний дискурс неологізм “мислевчинення” (див. *Психологія і суспільство*. 2017. №1. С. 34–49) і висвітлюються його концептні й суто поняттєві смислові горизонти, аналізуються ідеали, форми та умови конструювання *психологічного мислевчинення* і, головне, обґрунтовується його канонічний (четвірний) набір поясів (практичної миследіяльності, концепт-інтенціювання, думки-комунікації, чистого мислення) у психософському практикуванні різних спрямування, інтелектуального статусу та способів рефлексивного оприявлення (оргдіяльнісного, дискусійного, імітаційно-вчинкового, методологічного та ін.).

В. Учинкова д і я: психологія на цьому етапі життєреалізування професійних груп і колективів актуалізується й утверджується як особлива, вже сформована й розвинена, *сфера миследіяльності*, що протистоїть науковому підходу до розгляду психодуховної дійсності чи, конкретніше, займає альтернативну позицію до схеми лавиноподібного примноження все нових і нових наукових предметів у психології. Вона, сутнісно обіймаючи незбагнений універсум життєдіяльності і людського вчинення, первинно цікавиться інтенціями (намірами), *цілями і цінностями* здійснюваної як професіоналами, так і фахівцями суміжних спеціальностей чи любителями, *психологічної роботи*, причому від роботи індивідуальної до групової та колективної (зокрема й усього співтовариства людей, котрі відносять себе до цієї сфери). Тому в даному разі психологія охоплює не тільки і не стільки наявне багатоманіття течій, напрямків, теорій і концепцій, а набагато більше – увесь соціум із різноманітними прикладними психотехніками і масивами психологічних практик і процедур, досвідних діянь та особистісних самопрезентацій. Але головне тут полягає в

тому, що психологія в особі непересічних персоналій, психологічних шкіл і всього професійного товариства покликана створити простір для конструктивної роботи-діяльності, вирішуючи при цьому найважливіше для себе питання: як найкраще і найефективніше організувати й утілювати у повсякдення свій сталий сферний розвиток?

Іншими словами, треба задіяти неформальне (а не номенклатурне!) співтовариство психологів України як живий психосоціальний організм до спільного рефлексивного опрацювання багатоманітних форм збалансування знань і миследіяльності, які вже виробили національні та світові достойники, а також актуалізувати техніки і досвід тих майже неозорих ділянок психологічного практикування, котрі вже захоплені компетентним впливом і які ще тільки можливі у “зоні найближчого розвитку” практико зорієнтованого психологування, і, звісно, наявну множинність (що за різними даними наближається до сотні) наукових предметів психології. І головне: у результативному підсумку, бодай програмно – стратегічно і тактично, окреслити горизонти та можливості розвитку сфери психології як життєдатного організму в усьому спектрі чинників та їх взаємопроникнень, що визначають близьке і віддалене майбутнє цієї сфери щонайменше *у чотирьох вимірах здійснення психологічної роботи*: у царині розвитку психологічного знання (епістемна складова), в аспекті-модусі розвитку чистого мислення (теоретична складова), в напрямку розвитку психологічної миследіяльності (практична складова) і на рівні розробки та компетентного використання психологічного інструментарію (засобово-методична складова).

Щойно висвітлену і багато в чому визначальну (вчинково-діяльну) *дослідницьку стратегію* у нижче запропонованій авторській програмі реалізує освітній матеріал **змістового модуля 3** “*Сферна організація психологічних практик миследіяльності і мислевчинення*”, що тематично охоплює п’ять логічно аргументованих за принципом поетапного спадання складності здійснюваної психологічної роботи:

а) спочатку обґрунтовуються мета, місце і значення *теоретичної роботи* у психології та описуються її ознаки, функції, отриманий результат і теж саме здійснюється у лоні системного порівняння стосовно сутності, атрибутивних характеристик, особливостей і спроможностей *методологічної роботи*, яка відмінна від теоретичної за спрямуванням, цілями, домінантами функціонування і кінцевими продуктами;

б) тоді окреслюються стан і перспективи розвитку *науково-проектної миследіяльності*

у психології, зокрема розглядається її головне знаряддя – *психологічний проєкт*, який, пов'язуючи теорію і практику, природне і штучне, актуальне й потенційне, є умова і гарант конструювання і творення для людини, групи, соціуму кращого майбутнього в усіх його благодатних модусах – психічно здорового, гуманно насиченого, розвитково узмістовленого і духовно збагаченого особистісного та суспільного життя; крім того, аналітично з'ясовуються ознаки, організованості та можливі продукти *науково-проєктної роботи*;

в) потім узасаднюється різноликий *світ прикладної психології* як сфери інтелектуального психологічного практикування, котре здійснюється як у рамках численних індивідуальних практик (від науково й емпірично вивірених до езотеричних, екзистенційних, духовних), так й у форматі різних психологічних служб, центрів, шкіл, співтовариств; при цьому *психологічна робота* та її методичне і технічне забезпечення здійснюються у межах виконання або діяльно-прикладних функцій (діагностичної, колекційної, реабілітаційної, психотерапевтичної, оргтехнологічної та психотехнічної), або змістово-аналітичних (прогностичної, профілактичної, експериментальної, просвітницької і засобово-інструментальної);

г) далі характеризується *емпірична психологія* як важливий напрям-сегмент мислєдіяльного зреалізування психолога й, зокрема, описуються особливості досвідно здійснюваної ним психологічної роботи, у якій головну роль відіграють спостереження, соціальне комунікування та експериментування над обставинами та умовами власної і навколишніх психічної активності, що є джерелом добування практико зорієнтованих психологічних знань, котрі піддані певній раціональній обробці з допомогою наявних у філософії, культурі, науці семантичних засобів; крім того, аргументуються мета і завдання, методологія і методи, можливості та ресурси *експериментальної психології* як сфери дослідницько-проєктної мислєдіяльності, подаються концептуальні визначення експериментального методу або експерименту у психології, з'ясовуються ознаки, функції та отримуваний результат *експериментальної роботи*, а також окреслюються перспективи розвитку психологічних програм і проєктів компетентного експериментування;

д) на завершення обґрунтовуються визначення культури, методологічної і власне *психологічної культури*, аналізуються форми організації останньої, її еволюційні складові (ступені розвитку), внутрішні чинники і зовнішні (соціокультурні) умови формування;

водночас стисло висвітлюється авторська концепція *психокультури* (на прикладі української ментальності та інноваційних соціосистем) як синтетичного світоглядного напрямку мислєдіяльності й оглядово описуються психологічні практики духовного мислєвчинення (служіння, молитви, посту, вірності та ін.).

Четвертий – п і с л я д я л ь н и й – етап розвитку сфери психології залишаємо для самостійного опрацювання здобувачами третього (доктор філософії) рівня підготовки у проблемно-дискурсивному напрямку розробки власних дисертаційних тем. Вочевидь окремий здобувач, котрий сумлінно виконав освітні завдання попередніх трьох змістових модулів й максимально розширив світоглядні горизонти власного бачення психодуховного й осягнув набагато ширше соціальне призначення і більш вагоме культуротворче покликання психології, передусім у взаємоузгодженні формулює мету свого пошуку як більш-менш чітке уявлення про кінцевий результат мислєдіяльності, диференціює її на похідні цілі і завдання, виявляє й контурно окреслює об'єкт свого дослідження, конструює й кількразово уточнює у свідомісному просторі перебігу власної думки-комунікації його предмет, формулює адекватні останньому припущення і гіпотези, а також здійснює відбір найбільш прийнятних методів і засобів психологічного пізнання, проєктування та емпіричного практикування у самозаданому предметному форматі мислєдіяння. Головне, що відтепер він не вивчає і не описує виокремлений упредметнений об'єкт (тобто певний фрагмент, аспект чи властивість психічної реальності) як зовнішній, природниче сторонній щодо нього, а своєю мислєдіяльністю охоплює в пульсуючих екзистенціалах власної буттєвості і через свідомісні фільтри пропускає крізь себе увесь час обновлюваний і збагачуваний психодуховний матеріал, створюючи як нові форми самоцінної внутрішньої і зовнішньої комунікації, так і семантично та знаково фіксований простір того, що особистісно приймається, самісно переживається й учинково твориться (див. *Психологія і суспільство*. 2020. №1. С. 56–77). Отож, на передній план дослідницьки зорієнтованої мислєдіяльності у майбутнього доктора філософії із психології має виходити майже *безперервна рефлексія* власного мислєвчинкового творення свого багатовидового світу психологічного практикування й відтак і постійні аналіз, усвідомлення та конструювання досвіду своєї психологічної роботи і добування нових особистісних, а не запозичених із різних літературних джерел, знань і компетентностей.

Окремо зауважимо, що введене в науковий обіг на початку ХХ століття М.М. Ланге і підтримане під його завершення А.В. і В.А. Петровськими поняття “психосфера”, покликане охопити багатоманіття феноменів психології як науки. Тому, незважаючи на всю його категорійну евристичність, усе ж воно має свою, бодай унікальну, предметність, що вказує на розгляд психіки як природного явища в соціальній реальності людського життя. І навіть те, що психосфера “інтегрує у перетвореному вигляді процеси, здійснювані в біосфері та ноосфері, тяжіючи в одних випадках до першої, в інших – до другої”, не змінює її світоглядного статусу, який залишається у рамках психологічного дискурсу, що обмежений рафінованими ідеальними конструкціями наукового методу.

Насамкінець відмежуємося й від відомого підходу до методології вивчення і текстового викладу психології одного з відомих представників філософської школи Г.П. Щедровицького Вадима Розіна (нар. 1937 р.), що здійснений в напрямку розробки “Методологічних основ психології” (див. Розін В.М. Психология: теория и практика: учеб. пос. Москва, 2005. 544 с.). Річ у тім, що цей автор справді прагне втілити у життя *ненатуралістичний, тобто власне методологічний, підхід*, який передбачає критичний погляд на течії, напрями і школи наявного наукового розуміння психічної реальності й одночасно вимагає ґрунтовної рефлексії усіх (зокрема і його власних) теоретичних побудов у психології, а також має супроводжуватися окремою методологічною реконструкцією способів роботи і мислення психологів. Однак він зреалізовує цей “ненатуралістичний підхід” як “особливий методолог, методолог з обмеженою відповідальністю”, тому що діє у *кооперації з предметником* (ученим, педагогом, психологом, проєктувальником та ін.), виконуючи при цьому суто дорадчі функції: радить йому, як мислити і діяти, але не тому, що знає справжню реальність, а постає в ролі фахівця, який вивчає і конструює мислення.

Отож, В.М. Розін, вибудовуючи власну версію психології, вчиняє не як методолог-мислитель і психолог-творець психодуховної дійсності в одній непересічній особі, а як дистанційований від методологічної сфери психології окремішній методолог, котрий, хоча й використовує весь арсенал методологічних засобів і способів діяння, усе ж розгортає свою роботу як обслуговувач психологів-предметників, підказуючи їм як розмірковувати і діяти у ситуаціях наукової кризи, відповідає на їхні запити, враховуючи їх бачення психічної ре-

альності й нагальних проблем психологічного дискурсу, веде з ними рівноправний діалог. Ось чому запропонований названим дослідником навчальний посібник змістовно вирішує п’ять тематичних завдань:

а) аналізує деякі міфи, що утруднюють адекватне розуміння психологами власних реальних способів роботи і мислення;

б) пропонує варіанти генези психології як самостійної дисципліни;

в) висвітлює способи мислення у психологічній науці і практиці;

г) формулює ідеали і критерії, які можна застосовувати до дослідження та розробки у психологічній науці і практиці;

д) викладає авторські уявлення про психіку та її розвиток, охоплюючи й аналіз здібностей людини (несвідоме, емоції, мислення, уява, рефлексія), а також формування особистості.

У будь-якому разі обстоюваний нами кардинально інший погляд на розуміння і витлумачення психології, а саме як на вселенську, буттєво атрибутивну для усупільненої й окультуреної людини, сферу мислєдїяльностї і мислєвчинення, є вповні альтернативним до всіх добре і мало відомих, інклюзивно витончених інтелектуальною акробатикою окремих теоретизувань, підходів – природничо-наукового, гуманістично-предметного, специфічно-методологічного, культурно-історичного, антропологічного і, врешті-решт, будь-якого іншого, головне – системно та рефлексивно аргументованого у лоні предметного багатоголосся сучасної соціогуманітарної науки. Ця цілковита альтернативність ідейно задана Г.П. Щедровицьким сорок років тому і стосується, як слїдує з усього вище викладеного, виходу психології із нав’язливих залїзних обїїмів наукового методу, який фатально редукує психодуховне до природничого явища й відтак продукує про нього хибне чи, принаймні, ілюзорне предметно-раціональне знання. Попри те, що термін “психологія” містить “логос” (що означає слово і думку, поняття і смисл у їх взаємодоповненні), все ж здатне охоплювати не тільки і не стільки царину відкаліброваних ідеалів/типів класичної, некласичної чи постнекласичної наукової раціональності. Його змістовий ландшафт набагато ширший, фактично глобальний, всеосяжний, адже це ще й знання практико зорїєнтоване, й історичне, й міфологічне, й морально-етичне, й художньо-естетичне, й соцієтальне, й особистісне, і суто досвідне, життєве, ковітальне.

Розуміючи так психологію, а саме як людиноствердну сферу життєактивності і мислєвчинення, Г.П. Щедровицький слухно

ставити питання про її *зорганізування* та логічно доводить, що ця сфера може бути *впорядкована методологічно*. При цьому він розуміє методологію не просто як учення про методи і засоби людських мислення і діяльності, а як універсальну форму організації і навіть створення нових інтелектуальних і діяльних видів практикування й у цьому сенсі вона становить *рамкову умову*, себто межу та обшир одночасно, усієї мислєдїяльності і життєздїйснення людей. У заданому розрізі світобачення її компетентність має два взаємопрониклих сферних центри: з одного боку, це *методологічне мислення*, через яке переломлюється весь світ людської буттєвості і яке рефлексивно охоплює всі інші форми і типи мислення, з іншого – *методологічна робота* в наступності її шести атрибутивних ознак (вона передбачає критику, проблематизацію, дослідження проектування, програмування, нормування; спрямована головним чином на організацію й унормування діяльності та мислення, обслуговує універсум активної присутності людини у світі схемами, проектами і прописами; має поліпрофесійний і надпредметний характер; поєднує знання про діяльність і мислення зі знаннями про їх об'єкти; загалом синтез різних знань у методологуванні здійснюється не за схемами об'єкта діяльності, а за схемами самої діяльності; обов'язковим є

врахування відмінності та множинності різних рефлексивних позицій діяча відносно об'єкта дослідження, проектування чи творення та ін.).

Таким чином, у нашій версії психології як сфери мислєдїяльності мовиться не про "методологію з обмеженою відповідальністю" (В.М. Розін), а про *методологію з повною відповідальністю* стосовно благодатного ковітального майбутнього психології, котра змістовно співпадає й у сутнісному визначенні стає *психософією*. Однак це тема окремого детального опрацювання.

Насамкінець підкреслимо конструктивність позиції Вадима Розіна в аспекті долучення до психологічної науки і практики такої визначальної для компетентнісної зрілості психолога сфери, як *психологічна культура*. Не вдаючись у понятійні подробиці, лише зазначимо, що нами виокремлено й охарактеризовано за принципом зростаючої складності шість основних складових або ступенів еволюції психологічної культури:

- психологічна грамотність,
- психологічна спроможність,
- світоглядна, насамперед ціннісно-смилова, готовність,
- рефлексивна психологічна компетентність,
- культуротворча психологічна продуктивність,
- психокультурна досконалість (зрілість).

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ЯК СФЕРА МИСЛЄДІЯЛЬНОСТІ

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Освітньо-наукова програма Психологія

Рік навчання: I
Семестр: II

Кількість кредитів: 5
Мова викладання: українська

Керівник

ПІБ

завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор
Фурман Анатолій Васильович

Контактна
інформація

anatoliy.furman@yahoo.com +380974427595

Опис дисципліни

Дисципліна “Психологія як сфера миследіяльності” спрямована на забезпечення майбутніх докторів філософії системою раціогуманітарних знань і фахових компетенцій стосовно розширеного світоглядного розуміння психології як особливої, вже сформованої і розвиненої, сфери миследіяльності, котра сутнісно обіймає незбагнений універсум людської життє-активності, увесь соціум із багатоманіттям наукових предметів і різновидів технік (антропо-технік, психотехнік, культуртехнік, соціотехнік) і цілу низку практик психосоціальної взаємодії, мислекомунікації, роботи в команді, а також як каналу особистісного конструювання світу і життєреалізування людини у вітакультурному плинні повсякдення та з використанням різноманітних психологічних дискурсів колективного й індивідуального мислевчинення.

Структура дисципліни

Години	Тема	Результати навчання	Завдання
4	ТЕМА 1. Психологія як наука і як сфера миследіяльності: альтернативність розгляду	Демонструвати розуміння відмінностей у поясненні психології як науки і як сфери миследіяльності; аргументувати переваги у розумінні психології як сфери, котра не обмежується предметними рамками цієї науки, а становить весь універсум життєдіяльності людини	Поточне опитування, проблемні завдання, тести на створення інтелект-карти
2	ТЕМА 2. Схема миследіяльності Г.П. Щедровицького та можливості її застосування у психології	Давати детальну характеристику трьом основним поясам схеми миследіяльності Г.П. Щедровицького – практичній роботі групи, думки-комунікації і чистого мислення, а також аргументовано визначати можливості їх конструктивного застосування у психологічному пізнанні і практикуванні	Командні проекти; критичний і конструктивний аналіз наявних дослідницьких програм у сфері психології
4	ТЕМА 3. Модель професійного методологування А.В. Фурмана та конструктивні можливості її застосування у психологічному пізнанні і практикуванні	Охарактеризувати евристичні можливості застосування шестирівневої моделі професійного методологування А.В. Фурмана у психологічній роботі теоретичного, прикладного та суто емпіричного спрямування; визначати умови і засоби здійснення психологічного аналізу у процесі миследіяльності психолога	Аналітичні звіти, реферати; проблемні практичні завдання; створення мислесхем як інструментів власної миследіяльності дослідника
4	ТЕМА 4. Мислевчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця	Демонструвати обізнаність у царині новітніх напрямів розвитку сучасної психології як сфери миследіяльності; визначати предметне поле канонічної психології В.А. Роменця і перспективи розвитку психософії вчинку	Презентації результатів виконаних завдань та досліджень; проблемні завдання, тести на створення інтелект-карти
2	ТЕМА 5. Психологічні знання і парадигмально-дослідницькі рівні його організації	Демонструвати навички рефлексивного розуміння розмежування знань і досвіду про психічне та власне психологічних знань; описувати антропологічну специфіку раціогуманітарного знання та парадигмально-дослідницькі рівні його функціонування, розвитку, самоорганізації	Поточне опитування, виступи на наукових заходах, проблемні запитання ситуаційного характеру
2	ТЕМА 6. Сутність, зміст і функції психологічної роботи-діяльності	Чітко й аргументовано визначати сутнісні ознаки, змістове наповнення та функціональне поле психологічної роботи-діяльності; описувати внутрішній і зовнішній контури структурної побудови психологічної діяльності	Аналітичні звіти, реферати; презентації результатів виконаних завдань та досліджень

Години	Тема	Результати навчання	Завдання
2	ТЕМА 7. Психологічна мислекомунікація як діяльність, її форми, методи, засоби	Рефлексувати можливості та обмеження психологічної мислекомунікації, а також форми, методи і засоби її продуктивного (діалогічного, толерантного тощо) здійснення у професійній діяльності психолога	Стандартизовані тести; проблемні практичні завдання, критичні самозвіти опрацьованих наукових текстів
4	ТЕМА 8. Психологічне мислення, його засоби та інструменти, особливості розвитку і функціонування	Знати сутнісні характеристики психологічного мислення як свідомісної здатності людини відображати світ і створювати його ідеальні картини; розуміти його природу та особливості актуалізації і розвитку	Презентації результатів виконаних завдань та досліджень; створення мислесхем як інструментів власної миследіяльності дослідника
2	ТЕМА 9. Психологічна миследіяльність, її пояси і способи ситуаційно-групової актуалізації	Демонструвати здатність здійснювати власну психологічну миследіяльність на освоєний предмет дослідження чи практикування; описувати пояси і способи ситуаційно-групової актуалізації вказаної миследіяльності	Поточне опитування, командні проекти; побудова категорійних схем, методологічних моделей і поняттєво-категорійних таблиць
4	ТЕМА 10. Психологічне мислевчинення, ідеали, форми та умови його продукування	Аргументовано висловлюватись про можливості і засоби психологічного мислевчинення, про його ідеали в історії психології, а також про форми та умови його особистісного здійснення	Презентації результатів виконаних завдань та досліджень; імітаційно-вчинкові ситуації колективної миследіяльності
4	ТЕМА 11. Теоретична і методологічна роботи у сфері психології, їх ознаки, функції, результати	Чітко розрізняти теоретичну і методологічну види роботи у сфері психології, виокремлювати сутнісні ознаки кожної із них та описувати їх взаємодоповнення у психологічній миследіяльності і власному досвіді здійснення психологічної роботи	Розрахункові та розрахунково-графічні роботи; критичний і конструктивний аналіз наявних дослідницьких програм у сфері психології
2	ТЕМА 12. Науково-проектна миследіяльність у сфері психології, її ознаки, організованості, продукти	Знати рівні розуміння оперування, сутнісні ознаки і призначення науково-проектної миследіяльності, яка може здійснюватись у сфері психології; охарактеризувати психологічні проекти як продукти відповідно спрямованої миследіяльності	Командні проекти; виступи на наукових заходах; система проблемних кейсових завдань і вправ; побудова мислесхем
3	ТЕМА 13. Прикладна психологія як окрема важлива сфера інтелектуального практикування і психологічної роботи та її методичне забезпечення	Визначати та детально описувати предметну специфіку, функції і завдання прикладної психології як сфери миследіяльного практикування та окремої психологічної роботи; розуміти особливості методичного забезпечення прикладних досліджень і розробок у сфері психології	Розрахункові та розрахунково-графічні роботи; проблемні практичні завдання, критичні самозвіти опрацьованих наукових текстів
2	ТЕМА 14. Емпірична психологія як важливий напрям-сегмент миследіяльності фахівця-психолога. Методи і програми зреалізування експериментальної психології	Виокремлювати та розуміти сутність, цілі і завдання емпіричної психології як важливого напрямку миследіяльності професійного психолога; аргументувати мету, зміст та особливості експериментальної психології, аргументувати її методи та програми зреалізування; кількісно та якісно оформляти результати психологічного експериментування	Презентації результатів виконаних завдань та досліджень; система проблемних кейсових завдань і вправ; поточне опитування
4	ТЕМА 15. Психологічна культура, її сутність, складові, чинники розвитку та умови формування	Виокремлювати і розуміти психологічну культуру як складну систему ментально й духовно опрацьованих людством схем, моделей, програм і способів життєактивності (поведінки, діяльності, спілкування, вчинення), що забезпечують відтворення і зміну всеможливих символів і форм психосоціального життя і самореалізації особистості, а також характеризувати шість ступенів (складників) еволюції названої культури та психосоціальні умови переходу особи на вищі щаблі	Презентації результатів виконаних завдань та досліджень; виступи на психологічних заходах; екзамен

Літературні джерела

1. Академік В.А. Роменець: творчість і праці: зб.ст./упоряд. П.А. М'ясоїд; відп.ред. Л.О. Шатирко. Київ: Либідь, 2016. 272 с.
2. Анисимов О.С. Методология: функция, сущность, становление. Москва: ЛМА, 1996. 380 с.
3. Балл Г. До обґрунтування раціогуманістичного підходу у психології. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С. 60-74.
4. Бахтін М.М. До філософії вчинку. *Психологія і суспільство*. 2019. № 1. С. 5-34.
5. Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
6. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса. Методологическое исследование. Выготский Л.С. Психология. Москва: ЭКСМО-Пресс, 2002. С.14-120.
7. Гусельцева М. Мережевий плюралізм у психології: перспективи поліметодології і трансдисциплінарності. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 36-54.
8. Гусельцева М. Методології оновлення психологічної науки. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 27-37.
9. Гусельцева М.С. Эволюция психологического знания в смене типов рациональности (историко-методологическое исследование): монография. Москва: Акрополь, 2013. 367 с.
10. Георгий Петрович Щедровицкий / под ред. П.Г. Щедровицкого, В.Л. Даниловой. Москва: РОССПЕН, 2010. 600 с.
11. Зеличенко А.И. Психология духовности. Москва: Трансперсональный институт, 1996. 400 с.
12. Зинченко В.П. Сознание и творческий акт. Москва: Языки славянских культур, 2010. 592 с.
13. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості: монографія. 2-е вид., переробл., доповн. Івано-Франківськ: ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", 2015. 720 с.
14. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 320 с.
15. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
16. М'ясоїд П. Метатеоретичний аналіз у психології. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 54-82.
17. М'ясоїд П. Принципи історизму і мислення у психології. *Психологія і суспільство*. 2019. № 3-4. С. 38-72.
18. М'ясоїд П.А. Психологічне пізнання: історія, логіка, психологія. Київ: Либідь, 2016. 560 с.
19. М'ясоїд П. Теорія в історичному поступі психологічного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2021. № 1. С. 31-52.
20. Основы психологии: підр./ за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. 6-е вид., стереотип. Київ: Либідь, 2006. 632 с.
21. Петровський А.В. Ярошевський М.Г. Теоретическая психология: уч. пос. Москва: Изд. Центр "Академия", 2001. 496 с.
22. Психология вчинку: шляхами творчості В.А. Роменця: зб.ст./упоряд. П.А. М'ясоїд; відп. ред. А.В. Фурман. Київ: Либідь, 2012. 296 с.
23. Розин В.М. Психология: наука и практика: учеб. пос. Москва: РГГУ; Омега-Л, 2005. 544 с.
24. Роменець В.А. Історія психології ХІХ- початку ХХ століття: навч. посіб. Київ: Либідь, 2007. 832 с.
25. Роменець В. Виховання творчих здібностей у студентів. *Психологія і суспільство*. 2018. № 3-4. С. 140-185.
26. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття: навч. пос. 2-е вид. Київ: Либідь, 2017. 1056 с.
27. Роменець В.А. Предмет і принципи історико-психологічного дослідження. *Психологія і суспільство*. 2013. № 2. С. 6-27.
28. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 512 с.
29. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 712 с.
30. Савчин М.В. Методологія психології: монографія. Київ: Академвидав, 2013. 224 с. (Серія "Монограф").
31. Савчин М. Постмодерністський світогляд і проблемний контекст психологічного пізнання особистості. *Психологія і суспільство*. 2020. № 4. С. 7-23.
32. Савченко О.В. Рефлексивна компетентність особистості: монографія. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. 596 с.
33. Система сучасних методологій: хрестоматія у 4-х томах /упоряд., відп. ред., перекл. А.В. Фурман. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. Т. 1. 314 с.; Т. 2. 344 с.; Т. 3. 400 с.; Т. 4. 388 с.
34. Самойлов О. Діалогіка формотворення ідеї як засобу мислення. *Психологія і суспільство*. 2020. № 3. С. 5-32.
35. Стьопін В. Наука. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 28-30.
36. Степин В.С. Теоретическое знание: структура, история, эволюция. Москва: Прогресс-Традиция, 2000. 744 с.
37. Ткаченко О. Принципи, категорії і методологічні проблеми психології. *Психологія і суспільство*. 2009. № 1. С. 45-133.
38. Тульчинский Г.Л. Философия поступка: самоопределение личности в современном обществе. Санкт-Петербург: Алетей, 2020. 826 с.
39. Фурман А.А. Методологія психологічного пізнання смисложиттєвої сфери особистості. *Психологія і суспільство*. 2020. № 1. С. 5-34.
40. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.
41. Фурман А.А., Фурман А.В. Вчинкова буттєвість особистості: від концепту до метатеорії (частина перша). *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 5-26.
42. Фурман А.В. Генеза науки як глобальна дослідницька програма: циклічно-вчинкова перспектива. *Психологія і суспільство*. 2013. № 4. С. 18-36.
43. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.
44. Фурман А.В. Категорійна матриця теоретичної

психології. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 13-51.

45. Фурман А.В. Метатеоретична мозаїка життя свідомості. *Психологія і суспільство*. 2018. №3-4. С. 13-50. DOI:<https://doi.org/10.35774/pis2018.03.013>

46. Фурман А.В. Метатеоретичні концепти пізнання свідомості. *Психологія особистості*. 2018. №1(9). С. 5-11. DOI:<https://doi.org/10.15330/ps.9.1.5-11>

47. Фурман А.В. Метатеоретична реконструкція предметного поля канонічної психології. *Психологія особистості*. 2019. №1(10). С. 5-17. DOI:<https://doi.org/10.15330/ps.10.1.5-17>

48. Фурман А.В. Методологічна схема відновлення предметного поля канонічної психології. *Вітакультурний млин*. 2019. Модуль 21. С.4-27.

49. Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього. *Психологія і суспільство*. 2016. №1. С. 16-42.

50. Фурман А.В. Методологічне обґрунтування багаторівневості парадигмальних досліджень у соціальної психології. *Психологія і суспільство*. 2012. №4. С. 78-125.

51. Фурман А.В. Методологічне обґрунтування предметного поля теоретичної психології. *Психологія і суспільство*. 2019. №3-4. С. 5-37.

52. Фурман А.В. Модульно-розвивальна організація мислєдїяльності – схема професійного методологування. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4. С. 40-69.

53. Фурман А.В. Модульно-розвивальний орг-простір методологування: аргументи розширення. *Психологія і суспільство*. 2017. №1. С. 34-49.

54. Фурман А.В. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. 2013. № 3. С. 72-85.

55. Фурман А.В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 16-38.

56. Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-дїяльнїснї ігри у вищїй школі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ 2014. 272 с.

57. Фурман (Гуменюк) О.Є. Методологія пізнання

освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату. *Психологія і суспільство*. 2012. № 1. С. 47-81.

58. Фурман (Гуменюк) О.Є. Теорія і методологія інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього закладу: монографія. Ялта-Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 340 с.

59. Фурман О. Простір і час у психологічному дискурсі. *Психологія і суспільство*. 2017. № 1. С. 79-132.

60. Фурман О.Є. Я-концепція як предмет багатаспектного теоретизування. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 38-67. DOI:<https://doi.org/10.35774/pis2018.1.38>

61. Щєдровицький Г.П. Избранные труды / ред.-сост. А.А. Пископель, Л.П. Щєдровицький. Москва: Шк. культ. политики, 1995. 760 с.

62. Щєдровицький Г. Методологічна організація системно-структурних досліджень і розробок. *Психологія і суспільство*. 2004. №2. С. 30-49.

63. Щєдровицький Г. Методологічна організація сфери психології. *Психологія і суспільство*. 2000. № 2. С. 6-24.

64. Щєдровицький Г.П. Синтез знань: проблеми і методи. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 61-83.

65. Щєдровицький Г. Схема мислєдїяльності – системно-структурна будова, значення, зміст. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4. С. 29-39.

66. Щєдровицький Г.П. Философия. Наука. Методология. Москва: Шк. культ. политики, 1997. 656 с.

67. Anita Woolfolk (2018). Educational Psychology. 768 p.

68. Beth Morling (2017). Research Methods in Psychology: Evaluating a Word of Information. 656 p.

69. David G. Myer (2017). Psychology. 896 p.

70. Dennis Coon, John O. Mitterer, Tanya S. Martini (2018). Introduction to Psychology: Getaways to Mind and Behavior. 736 p.

71. Sandra E. Hockenbury, Susan A. Nolan (2018). Psychology. 848 p.

72. Teo T. Outline of Theoretical Psychology (Critical Investigations). McMillan, 2018. 316 p.

Політика оцінювання

■ **Політика щодо дедлайнів та перескладання.** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (до прикладу, лікарняний).

■ **Політика щодо академічної доброчесності.** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (скажімо, програма Kahoot).

■ **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за дисципліну розраховується за шкалою оцінювання: екзамен (1-15 теми 100% від остаточної оцінки)

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	дуже добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з дисципліни «Психологія як сфера миследіяльності»
рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність – 053 «Психологія»
освітньо-наукова програма – «Психологія»**

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	1	2	30	15	-	-	105	150	-	2

Структура робочої програми навчальної дисципліни «ПСИХОЛОГІЯ ЯК СФЕРА МИСЛЕДІЯЛЬНОСТІ»

1. Опис дисципліни «Методологія наукових досліджень»

Дисципліна “Психологія як сфера миследіяльності”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	галузь знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки»	Статус дисципліни обов'язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 1	спеціальність 053 – «Психологія»	Рік підготовки – 1 курс <i>Денна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 3	рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)	Аудиторні години - 45
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 105</i>
Тижневих годин: Денна форма навчання – 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни “Психологія як сфера миследіяльності”

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Авторська дисципліна розроблена і викладається для здобувачів вищої освіти третього рівня підготовки із спеціальності 053 “Психологія” – докторів філософії. Її методологічна концепція обстоює взаємозалежне логіко-змістове висвітлення чотирьох системних тематичних блоків розширеного розуміння психології, а саме не тільки і не стільки як науки, скільки як сфери миследіяльності, що охоплює увесь універсум людської життєактивності, увесь соціум із багатоманіттям наукових предметів, різноманітних технік майстерного виконання завдань і низку психологічних практик (комунікативних, тренінгових, терапевтичних, політичних, управлінських, правових, освітніх та ін.), а саме:

а) *теоретичне уявлення-знання* про сферу психології, яке, крім того що перебуває в опозиції до розуміння психології як науки, ставить принципово інші, фундаментальні в аспекті змісту і сенсу людського життя, питання (“Якою є форма організації особистих знань і персональної миследіяльності? Які цілі і цінності буденної психологічної роботи кожного з нас? Навіщо і заради чого ми нею займаємося, організуючи або долучаючись до спілкування, кооперації, взаємодопомоги чи боротьби один з одним?” та ін.);

б) *методологічне знання* про сферу миследіяльності, що охоплює пояси практичної роботи, концепт-інтенціювання, думки-комунікації і чистого мислення, а також про сферно-універсумну організацію світу психології із її базовими вимірами-континентами – психологічною діяльністю, психологічною взаємодією, психологічним мисленням, психологічним мислевчиненням;

в) *психологічне конструювання* світу і життєреалізування людини в оргформах, технологіях та імітаційно-вчинкових практиках колективної й індивідуальної миследіяльності, що об’єктивуються в таких особистісних продуктах, як мислєсхема, модель-конфігуратор, програма, проєкт, сценарій, методологічна план-карта, парадигмально-дослідницька карта, категорійна матриця;

г) *психологічні практики* миследіяльності і мислевчинення у таких сферних сегментах-напрямах розвитку сучасної психології, як теоретична, прикладна, емпірична, професійна

психологічна практика, актуалізований психодуховний досвід та його екзистенціали в контексті створення сприятливих зовнішніх умов (передусім освітніх, ділових) та актуалізації внутрішніх чинників прискореного розвитку і компетентісного збагачення психологічної культури особистості.

Отож сутнісно *мета вивчення дисципліни* – це забезпечення майбутніх докторів філософії системою раціогуманітарних знань і фахових компетенцій стосовно розширеного світоглядного розуміння психології як особливої, вже сформованої і розвиненої, сфери миследіяльності, котра сутнісно обіймає незбагнений універсум людської життєактивності, увесь соціум із багатоманіттям наукових предметів і різновидів технік (антропотехнік, психотехнік, культуртехнік, соціотехнік) і цілу низку практик психосоціальної взаємодії, мислекомунікації, роботи в команді, а також як каналу особистісного конструювання світу і життєреалізування людини у вітакультурному плині повсякдення та з використанням різноманітних психологічних дискурсів колективного й індивідуального мислевчинення.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Для досягнення визначеної багатоцільової мети запропонованої авторської навчальної дисципліни треба, щоб здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня підготовки:

- опанували на миследіяльному рівні теоретичними уявленнями про психологію не лише як про науку людинознавчого спрямування та раціогуманітарного змісту, а й як про особливу, сформовану і розвинену, сферу миследіяльності, що обіймає незбагнений універсум життєреалізування людини і соціуму;

- особистісно привласнили систему методологічних знань про пояси та форми організації миследіяльності у сфері психології, а саме про взаємодоповнення психологічної роботи, концептизації-усвідомлення, думки-комунікації і чистого мислення при вирішенні будь-яких психосоціальних завдань чи проблем;

- освоїли та особисто прийняли до компетентного використання у професійній діяльності сферно-універсумну організацію світу сучасної психології у взаємозалежному здійсненні психологічної роботи, психологічної взаємодії-комунікації, психологічного мис-

лення і психологічного мислевчинення;

- навчилися осмисленому психологічному конструюванні як соціальних ситуацій і подій навколо себе, так і внутрішніх умов (передусім психодуховних станів) власного особистісного зростання і позитивного життєздійснення;

- рефлексивно опанували прийомами продуктивної участі в колективній миследіяльності (тобто роботи в команді) й у спільному створенні інтелектуальних продуктів – мислесхем, моделей-конфігураторів, програм, проєктів, сценаріїв, методологічних план-карт, категорійних матриць, психодуховних самопрезентацій;

- у синтетичному підсумку підвищити свою психологічну культуру як важливу інтегральну умову розвитку і збагачення їх власної професійної компетентності.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни.

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: Філософія науки, Методологія та організація наукових досліджень, Інформаційно-аналітичні технології в наукових пошуках, Основи педагогіки та психології вищої школи, Психологія вікового розвитку.

Раніше здобуті результати навчання: мати передові концептуальні та методологічні знання з психології і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, для отримання нових знань та/або здійснення інновацій; розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у психології та дотичних міждисциплінарних напрямках; глибоко розуміти загальні принципи та методи психологічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.

2.4. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

1. Здатність аналізувати психодуховні явища з погляду фундаментальних психологічних принципів і знань, класичних та новітніх методологічних підходів і дослідницьких стратегій, а також на основі дієвих методів і способів психологічного практикування.

2. Здатність здійснювати методологічно вивірену миследіяльність у сфері психології як у самотньому універсумі людського (ковітального) життєздійснення і свідомісного практикування повсякдення на особистісному рівні комунікації і самореалізування.

3. Здатність якісно виконувати психологічну роботу дослідного, проєктного і суто практичного спрямування, ефективно здійснювати психологічні миследіяльність і мислевчинення теоретичного і прикладного характеру, а також оформляти отримані результати у вигляді наукових звітів (тез, статей) і практичних рекомендацій.

2.5. Результати навчання:

- аналізувати, порівнювати і класифікувати як різні течії, напрями, школи у психології, так і безмежне багатоманіття психодуховних феноменів (явищ, властивостей, характеристик);

- володіти розширеною системою світобачення, у якій осереддя становить сфера психології як канал конструювання світу і спосіб життєздійснення людини в культурі та суспільстві;

- знати і компетентно практикувати основні складові психології як сфери миследіяльності і професійного методологування (роботодіяльності, мислекомунікації, психологічного мислення, мислевчинення) під час постановки і розв'язання психологічних проблем і завдань дослідницького, проєктного, емпіричного і практичного характеру та оформляти отримувані результати у вигляді рефлексивних звітів державною та іноземною мовами;

- глибоко розуміти і керуватися у психологічній роботі різного спрямування (теоретичного, методологічного, проєктного, прикладного, експериментального, методичного, експертного, досвідного та ін.) сферною організацією миследіяльності, передусім принципами, методами, способами та інструментами імітаційно-вчинкового практикування (ділові та оргдіяльнісні ігри, розвивально-діагностичні обстеження, психоконсультаційні сесії, психологічні тренінги тощо).

- демонструвати мислевчинкові схем-взірці психологічної культури, професійної етики, академічної доброчесності, міжетнічної толерантності та особистісної відповідальності за здійснювану у сфері психології миследіяльність соціального і самісного унапрямування.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Сфера психології як канал конструювання світу і спосіб життєздійснення людини в культурі і суспільстві.

Психологія як наука і як сфера мислєдїяльності: альтернативність розгляду. Об'єкт, предмет і метод психології як науки, а з іншого боку – світ психології як сфери теоретичної і практичної діяльності та життєзреалізування людини. Трипоясова схема мислєдїяльності Г.П. Щєдровицького та можливості її застосування у психології. Модель професійного методологування і чотирипоясова схема мислєвчинення А.В. Фурмана та евристичні можливості їх застосування у сфері психології. Схема психологічного канону і мислєвчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця. Функції та особливості психологічного знання. Емпіричний, діалогічний, теоретичний і мета-теоретичний парадигмально-дослїдницький рівні його організації.

ТЕМА 1. Психологія як наука і як сфера мислєдїяльності: альтернативність розгляду.

Психологія як гуманітарно-поведінкова наука, напрям розвитку людинознавства, наукова дисципліна і сфера мислєдїяльності. Об'єкт, предмет, метод і завдання психологічної науки на сучасному етапі розвитку. Світ психології як сфери теоретичної, прикладної, емпіричної і практичної діяльності та життєзреалізування людини. Поняття про мислєдїяльність і про два світи (ідеальний, свідомісний, мислєнневий і реальний, діяльнісний, ковітальний), у яких проживає людина і які забезпечують сферу психології психодуховним матеріалом.

Ключові поняття: наука, психологія, людинознавство, дисципліна, сфера, світ психології, життєзреалізування, людина, мислєдїяльність, психодуховне.

[2; 9; 13; 17; 28; 43; 52; 70; 69; 79; 90; 123].

ТЕМА 2. Схема мислєдїяльності Г.П. Щєдровицького та можливості її застосування у психології.

Засновки та історичні умови виникнення схеми мислєдїяльності в роботі Московського методологічного гуртка. Трипоясова робоча схема мислєдїяльності Г.П. Щєдровицького та її системно-функціональна структура. Значення і змістова характеристика поясів назва-

ної робочої схеми – практичної мислєдїяльності, думки-комунікації, чистого мислєння і наскрізних процесів – розуміння, інтерпретації і рефлексії. Проекти і сценарії мислєдїяльнісного розв'язання складних проблем, нагальних завдань психологічної науки, їх підготовка та умови зреалізування. Програми і способи вирішення життєвих проблем клієнта у груповій мислєдїяльності психологів.

Ключові поняття: схема мислєдїяльності, думка-комунікація, чисте мислєння, розуміння, інтерпретація, рефлексія, групова мислєдїяльність психологів.

[3; 10; 12; 38; 91; 106; 115; 121; 125-127].

ТЕМА 3. Модель професійного методологування А.В. Фурмана та конструктивні можливості її застосування у психологічному пізнанні і практикуванні.

Рівні та критерії методологування у професійному здійсненні науково-дослїдної діяльності. Змістова характеристика методологічних аналізу, рефлексії, розуміння, мислєння, роботи та діяльності як рівнів методологування у психології. Взаємодоповнення поясів мислєдїяльності і професійного методологування у психологічному пізнанні і практикуванні. Методологічний аналіз як базовий рівень методологування. Ознаки методологічної роботи, їх мислєсхеми та пояснювальні функції. Конструктивні можливості застосування шестирівневої моделі професійного методологування А.В. Фурмана у сфері психології і соціогуманітарних наук.

Ключові поняття: методологування, методологічний аналіз, психологічна рефлексія, порозуміння, методологічне мислєння, методологічна робота, мислєсхема, принцип кватерності.

[10; 39; 88; 91; 96; 101; 103; 106; 113; 116].

ТЕМА 4. Мислєвчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця.

Предметне поле, принципи і постулати канонічної психології. Полїдисциплїнарна побудова психології. Канонічна психологія як діалектичний синтез-підсумок розвитку теоретичних дисциплїн психологічної науки. Чотирипостасна логічна структура психологічного канону в концепції В.А. Роменця. Логіко-змістова визначення головних сегментів упредметнення канонічної психології як теоретичної системи і сфери мислєдїяльності.

Вчинково-канонічна схема організації гуманітарного пізнання і мислєдїяльнїсного практикування. Постаннїя психософїї вчинку.

Ключові поняття: канонїчна психологія, психологічна структура вчинку, теоретична дисциплїна, психологічний канон, метатеоретизування, психософія.

[1; 32; 39; 45; 61-63; 84; 95; 97; 102].

ТЕМА 5. Психологічні знання і парадигмально-дослїдницькї рівнї його організації.

Психологічне пізнання в наукознавчому вимїрі: позиції М.Г. Ярошевського, О.М. Ткаченка, А.В. Юрєвича, Г.О. Балла. Психологічне пізнання як містерїальнї пошуки істини: школи Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, В.А. Роменця, А.В. Фурмана. Психологічне пізнання як мислєдїяльнїсть: від імітаційно-їгрових практик Г.П. Щєдровицького до компетентного методологування у психологїї А.В. Фурмана. Особливості змісту, структури та рівнів розвитку функціонування психологічного знання. Поняття про парадигмальнї-дослїдницькї рівнї його організації. Типологія парадигмально-дослїдницьких методологїй у сучаснїй психологїї А.В. Фурмана (емпірична, діалогїчна, теоретична, метатеоретична).

Ключові поняття: психологічне пізнання, наукова школа, імітаційно-їгрова форма, психологічне знання, парадигмально-дослїдницька методологія, типологія.

[5; 11; 16; 24; 29; 44; 66; 75; 80; 104; 129; 134].

Змістовий модуль 2

Основнї складові психологїї як сфери мислєдїяльності і професійного методологування у вітакультурному обґрунтуванні.

Системно-структурна організація сфери психологїї у взаємодоповненнї та діалектичнїй сутності психологічної роботи-дїяльності, психологічної взаємодїї-комунікації, психологічного мислення, психологічної мислєдїяльності і психологічного мислєвчинення. Форми, методи, інструменти, особливості розвитку і функціонування методологічного мислення у сфері психологїї. Психологічна мислєдїяльнїсть, її форми, пояси і способи актуалїзації на рівнї особи, групи, колективу. Схема модульно-розвивального оргпросто-ру психологічно зорїєнтованого методологування А.В. Фурмана та умови-можливості її групового мислєвчинкового зреалїзування. Поняття про методологічний модуль і про методологеми психологічної науки. Типи методологічних модулїв у психологічному пізнаннї та конструюванні фрагментів психодуховної дїйсності.

ТЕМА 6. Сутнїсть, зміст і функції психологічної роботи-дїяльності.

Психологічна робота як витрата психїчної енергїї. Формат здїйснення психологічної роботи: із людьми рїзних віку, статі, життєвого досвїду, віросповідання та ін., із формальними і неформальними групами чи колективами-зібраннями, самого психолога над собою (особистїсним зростанням, духовним оздоровленням, самовдосконаленням тощо). Атрибутивнї ознаки психологічної роботи та їх детальна характеристика. Фаховий логїко-змістовний перехід від психологічної роботи до психологічної дїяльності. Внутрїшнї і зовнїшнї структурно-функціональнї контури психологічної дїяльності: *потреба* ξ *мотив* ξ *мета* ξ *внутрїшнї умови і предмет* ξ *метод (спосіб)* ξ *засоби (інструменти)* ξ *результат (продукт)*.

Ключові поняття: психологічна робота, психїчна енергїя, атрибутивнї ознаки, психологічна дїяльнїсть, її структура, функції, продуктивнїсть.

[9; 22; 55; 59; 66; 85; 110-111; 119; 132; 134].

ТЕМА 7. Психологічна мислєкомунікація як дїяльнїсть, її форми, методи, засоби.

Психологічна взаємодїя, її структура, види, рівнї функціонування. Класи психосоціального впливу в теорїї інноваційно-психологічного клімату О.Є. Фурман (Гуменюк). Думка-комунікація як осереддя групової мислєдїяльності. Дїалог, диспут, дискусія, дискурс як базові методи-форми групової та колективної мислєкомунікації. Поняття про проблемно-діалогїчну ситуацію як джерело рефлексивної мислєкомунікації та про умови їх проектування і створення. Інтелектуальнї засоби та інструменти продуктивної мислєкомунікації.

Ключові поняття: психологічна взаємодїя, психосоціальний вплив, думка-комунікація, методи-форми групової мислєкомунікації, проблемно-діалогїчна ситуація, інтелектуальнї засоби.

[6; 18; 54; 72; 73; 109; 113-117; 120-121; 124; 135].

ТЕМА 8. Психологічне мислення, його засоби та інструменти, особливості розвитку і функціонування.

Наукова раціональнїсть і психологічне мислення. Перехід від класичного до не-класичного і далї до постнекласичного й пост-постнекласичного психологічного мислення. Антропологічна сутнїсть, гуманїстична спрямованїсть, ковїтальне вкорїння і культуро-

логічний формат психологічного мислення. Проблемно-діалогічна ситуація як інтегральна умова актуалізації-розвитку психологічного мислення. Мислення психолога – це багато-канальний процес різносвідомісних розмірковувань-роздумів, у якому охоплюється пізнавально-сміслові потоки пізнання ним світу, окремих людей, самого себе і свого місця у соціумі.

Ключові поняття: наукова раціональність, психологічне мислення, антропологія, гуманізм, ковітальність, культурологія, психічне як спосіб людського буття.

[3; 11; 16-18; 29; 35; 42; 57-58; 72; 83; 123; 131].

ТЕМА 9. Психологічна мислєдїяльність, її пояси і способи ситуаційно-групової актуалізації.

Поняття про діалектичну єдність психологічного мислення і психологічної діяльності і про аналітичне виокремлення їх форм та умов вияву (параметрів, показників, маркерів, індикаторів, ознак). Практична (конкретна група) психологічна робота, думка-комунікація і чисте мислення, здійснювані на психодуховному матеріалі, як засадничі пояси сферної цілісності психологічної мислєдїяльності. Горизонт форм імітаційно-ігрового здійснення психологічно зорієнтованої мислєдїяльності: від фрагментів і сценок інтелектуальної гри до повноцінних організаційно-діяльнісних ігор.

Ключові поняття: пояси мислєдїяльності, імітація, гра, інтелектуальна гра, мислєдїяльність індивідуальна і групова.

[5; 10; 12; 39; 73; 87; 91; 98; 102; 120; 123; 127].

ТЕМА 10. Психологічне мислєвчинення, ідеали, форми та умови його продукування.

Теоретичний світ В.А. Роменця: від ідеї вчинку до ідеї його психософії та канонічної психології, від учинкового принципу в психології до філософського-психологічної теорії вчинку і методу вчинкової діалектики. Ідея мислєвчинення, його пояси та організованості у сфері психології: практична групова взаємодія, концепт-інтенціювання, думка-комунікація, невербальні продукти чистого мислення. Структура, зміст і значення схеми модульно-розвивального організаційного простору психологічного методологування А.В. Фурмана. Поняття про методологічний модуль психологічної науки. Типи методологічних модулів у психологічному пізнанні і конструюванні та їх багатометрична характеристика.

Ключові поняття: вчинок, учинковий

принцип, психософія вчинку, канонічна психологія, теорія вчинку, метод учинкової діалектики, мислєвчинення, концепт, інтенційність, психологічне методологування, методологічний модуль.

[1; 38; 39; 43; 45; 53; 61-63; 73; 95-97; 103].

Змістовний модуль 3

Сферна організація психологічних практик мислєдїяльності і мислєвчинення в контексті культури.

Мислєдїяльнісні сегменти розвитку сучасної психології: теоретична, прикладна, емпірична, професійна психологічна практика, актуалізований психодуховний досвід особи та його екзистенціали. Сутнісні ознаки теоретичної, методологічної, науково-проектної та експериментальної видів роботи у психології. Методологічна план-карта дослідження психодуховних феноменів як ефективний засіб мислєдїяльності у сфері психології. Категорійна матриця як канонічний інструмент мислєвчинення у психологічному пізнанні, творенні, практикуванні. Організаційно-діялісна гра як новий метод та інтегральна умова розвитку колективної мислєдїяльності. Психологічна культура, її сутність і ступені еволюції у філо- та онтогенезі, чинники та умови формування.

ТЕМА 11. Теоретична і методологічна роботи у сфері психології, їх ознаки, функції, результати.

Теорія як основна форма організації різноманітних психологічних знань і досвіду мислєдїяльності. Теоретична робота – виокремлення й конструювання ідеальних об'єктів та їх багатоаспектних упередметень у психодуховному вимірі людського життя. Сутнісні ознаки та результат теоретичної роботи. Взаємозалежність і взаємопереходи теоретизування і практикування у психологічній мислєдїяльності. Шість атрибутивних ознак методологічної роботи Г.П. Щєдровицького, їх мислєсхеми та пояснювальні можливості у рефлексивній проекції на сферу психології.

Ключові поняття: теорія, теоретична робота, ідеальний об'єкт, предмет дослідження, практичне як утілення свободи думання, методологічна робота, методологічне знання.

[10; 15; 23; 38; 48; 56; 65; 73; 80; 82; 117; 135].

ТЕМА 12. Науково-проектна мислєдїяльність у сфері психології, її ознаки, організованості, продукти.

Наукове проектування як практико зорієнтована мислєдіяльність, що спрямована на створення такого знаряддя конструювання майбутнього, як проект. Сутнісні ознаки та результат науково-проектної роботи у сфері психології. Різновиди психологічних проектів як продуктів мислєдіяльності. Психосоціальний проект – “прокладений місток” між теорією і практикою, важлива форма організації раціогуманітарного знання та його зв’язку із напрямками і видами психологічного практикування, універсальний канал чи спосіб психодуховного конструювання (збагачення) світу, майбутньотворення. Аксіопсихологічне проектування життєвого шляху особистості та її суспільних (зокрема професійних, творчих) досягнень.

Ключові поняття: науково-проектна мислєдіяльність, науково-проектна робота, психосоціального проектування, проект як спосіб конструювання майбутнього, психологічне самопроекткування, особистість, аксіопсихологічний проект.

[12; 57; 73; 88; 91; 93; 98; 104; 112; 115; 121; 126].

ТЕМА 13. Прикладна психологія як окрема важлива сфера інтелектуального практикування і психологічної роботи та її методичне забезпечення.

Предметні поля теоретичної, загальної та прикладної психології, їх відмінності, схожість і взаємодоповнення. Форми, методи і засоби мислєдіяльності прикладних психологів. Напрями, види і способи професійного психологічного практикування як умова розширення сфери психології. Актуалізований психодуховний досвід особи, групи, трудового колективу, товариства, етносу, нації, людства. Сфера психології у її дихотомійних вимірах “філософія (психософія) – соціальний досвід”, “культура – життя”, “теорія – практика”, “наука – мистецтво”. Методична робота як умова практичного зорієнтування психологічної мислєдіяльності. Методичне забезпечення психологічних практик (процедур, технік, учинкових дій, технологій).

Ключові поняття: теоретична психологія, загальна психологія, прикладна психологія, предметне поле дисципліни, психологічна практика, психодуховний досвід, методична робота.

[17-18; 22; 37; 47; 54; 99; 118; 119; 122; 129; 130; 132; 134].

ТЕМА 14. Емпірична психологія як важливий напрям-сегмент мислєдіяльності фа-

хівця-психолога. Методи і програми зреалізування експериментальної психології.

Предметні поля емпіричної та експериментальної психології, їх сутнісна тотожність і локальна відмінність. Феноменальний світ емпіричної психології і можливості його мислєдіяльнісного освоєння. Ознаки та результат експериментальної роботи у сфері психології. Масштабність психологічного експериментування: від лабораторних дослідів до фундаментального соціально-психологічного експерименту в межах країни. Методи дослідницької роботи експериментального спрямування. Типи експериментів і технологія підготовки психоекспериментальних програм і проектів. Оргтехнологічні принципи, умови і засоби проведення психологічного експерименту. Структура цілісного експериментального дослідження у сфері психології. Психологічний аналіз, систематизація та оформлення результатів психологічного експериментування як мислєдіяльнісна робота. Кількісний і якісний психологічний аналіз отриманих результатів. Правила та вимоги до психологічних узагальнень.

Ключові поняття: емпірична психологія, експериментальна психологія, експериментальна робота, психологічний феномен, психологічні практики, методи експериментування, експериментальна програма, експериментальний проект, типи психологічних експериментів, продуктивність психологічного експериментування.

[16; 18; 46; 55; 59; 108-110; 124; 131; 133].

ТЕМА 15. Психологічна культура, її сутність, складові, чинники розвитку та умови формування.

Культура як система опрацьованих людством надбіологічних схем, моделей, програм і способів життєактивності особи, що забезпечують відтворення і розвиток соціального життя у його всеможливих проявах. Сутнісне визначення психологічної культури, характеристика її засадничих аспектів розуміння-розгляду – пізнавального, регуляційного (мислєдіяльнісного), особистісно-інструментального, самоактуалізаційно-рефлексивного. Поведінка, спілкування, діяльність, учинок як базові форми організації культури. Основні ступені еволюції і водночас складові зазначеної культури: психологічна грамотність, психологічна спроможність, світоглядна (передусім ціннісно-сміслова) готовність, мислєрефлексивна компетентність, культуротворча (зокрема й духовна) продуктивність, психокульт-

турна зрілість. Концепція психокультури А.В. Фурмана як синтетичного світоглядного напрямку, що згармонізовує такі сфери мислєдїяльності, як психологія, соціологія, культурологія і професійне методологування. Психологічні практики духовного мислєвчинення (служіння, молитва, піст, вірність, подвиг, жертвність та ін.) та їх розвитковий

потенціал у становленні людини як особистості, індивідуальності, універсуму.

Ключові поняття: культура, психологічна культура, культуротворення, духовна культура, психокультура, духовне мислєвчинення, індивідуальність, людина як універсум. [5; 19; 27; 35; 60; 67; 68; 71; 76; 78; 105; 112].

4. Структура залікового кредиту з дисципліни “Психологія як сфера мислєдїяльності” денна форма навчання

Тематика	Кількість годин	
	Аудиторні години	Самостійна робота
Змістовий модуль 1 Сфера психології як форма конструювання світу і спосіб життєздійснення людини в культурі і суспільстві		
ТЕМА 1. Психологія як наука і як сфера мислєдїяльності: альтернативність розгляду.	4	7
ТЕМА 2. Схема мислєдїяльності Г.П. Щедровицького та можливості її застосування у психології.	2	7
ТЕМА 3. Модель професійного методологування А.В. Фурмана та конструктивні можливості її застосування у психологічному пізнанні і практикуванні.	4	7
ТЕМА 4. Мислєвчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця.	4	7
ТЕМА 5. Психологічні знання і парадигмально-дослідницькі рівні його організації.	2	7
Змістовий модуль 2 Основні складові психології як сфери мислєдїяльності і професійного методологування у вітакультурному обґрунтуванні		
ТЕМА 6. Сутність, зміст і функції психологічної роботи-діяльності.	2	7
ТЕМА 7. Психологічна мислєкомунікація як діяльність, її форми, методи, засоби.	2	7
ТЕМА 8. Психологічне мислення, його засоби та інструменти, особливості розвитку і функціонування.	4	7
ТЕМА 9. Психологічна мислєдїяльність, її пояси і способи ситуаційно-групової актуалізації.	2	7
ТЕМА 10. Психологічне мислєвчинення, ідеали, форми та умови його продукування.	4	7
Змістовий модуль 3 Сферна організація психологічних практик мислєдїяльності і мислєвчинення в контексті культури		
ТЕМА 11. Теоретична і методологічна роботи у сфері психології, їх ознаки, функції, результати.	4	7
ТЕМА 12. Науково-проектна мислєдїяльність у сфері психології, її ознаки, організованості, продукти.	2	7
ТЕМА 13. Прикладна психологія як окрема важлива сфера інтелектуального практикування і психологічної роботи та її методичне забезпечення.	3	7
ТЕМА 14. Емпірична психологія як важливий напрям-сегмент мислєдїяльності фахівця-психолога. Методи і програми зреалізування експериментальної психології.	2	7
ТЕМА 15. Психологічна культура, її сутність, складові, чинники розвитку та умови формування.	4	7
Разом	45	105

5. Самостійна робота студентів

№ п/п	Тематика	К-сть годин
1	ТЕМА 1. Психологія як наука і як сфера миследіяльності: альтернативність розгляду.	7
2	ТЕМА 2. Схема миследіяльності Г.П. Щедровицького та можливості її застосування у психології.	7
3	ТЕМА 3. Модель професійного методологування А.В. Фурмана та конструктивні можливості її застосування у психологічному пізнанні і практикуванні.	7
4	ТЕМА 4. Мислевчинкова організація канонічної психології В.А. Роменця.	7
5	ТЕМА 5. Психологічні знання і парадигмально-дослідницькі рівні його організації.	7
6	ТЕМА 6. Сутність, зміст і функції психологічної роботи-діяльності.	7
7	ТЕМА 7. Психологічна мислекомунікація як діяльність, її форми, методи, засоби.	7
8	ТЕМА 8. Психологічне мислення, його засоби та інструменти, особливості розвитку і функціонування.	7
9	ТЕМА 9. Психологічна миследіяльність, її пояси і способи ситуаційно-групової актуалізації.	7
10	ТЕМА 10. Психологічне мислевчинення, ідеали, форми та умови його продукування.	7
11	ТЕМА 11. Теоретична і методологічна роботи у сфері психології, їх ознаки, функції, результати.	7
12	ТЕМА 12. Науково-проектна миследіяльність у сфері психології, її ознаки, організованості, продукти.	7
13	ТЕМА 13. Прикладна психологія як окрема важлива сфера інтелектуального практикування і психологічної роботи та її методичне забезпечення.	7
14	ТЕМА 14. Емпірична психологія як важливий напрям-сегмент миследіяльності фахівця-психолога. Методи і програми зреалізування експериментальної психології.	7
15	ТЕМА 15. Психологічна культура, її сутність, складові, чинники розвитку та умови формування.	7
Разом		105

6. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Психологія як сфера миследіяльності” використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані і дидактичні тести;
- поточне опитування;
- командні проекти психологічної миследіяльності;

- аналітичні звіти, реферати, психологічні розвідки;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- кватерні мислесхеми, методологічні моделі;
- групова рефлексивна мислекомунікація;
- проблемні практичні завдання, критичні самозвіти опрацьованих наукових текстів;

- моделювання психологічної роботи з людьми у різних життєвих ситуаціях;
- критичний і конструктивний аналіз наявних дослідницьких програм у сфері психології;
- створення мислесхем як інструментів власної миследіяльності дослідника;

- імітаційно-вчинкові ситуації колективної миследіяльності, спрямовані на створення проєктів і мінісценаріїв організаційно-діяльнісних ігор із психологічної проблематики;
- інші види індивідуальних та групових завдань різноаспектного психологічного практикування.

7. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Психологія як сфера мисле- діяльності” визначається за шкалою оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Силабус дисципліни	1-15
2	Робоча навчальна програма	1-15
3	Модульно-розвивальний підручник	1-15
4	Хрестоматія праць із дисципліни	1-15
5	Система сучасних методологій: хрестоматія у 4-х томах / упоряд., відп. ред., перекл. А.В. Фурман. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. Т. 4. 388 с.	1-15
6	Щедровицький Г.П. Методологічна організація сфери психології. <i>Психологія і суспільство</i> . 2000. № 2. С. 6-24	1-2 7-9 11-12
7	Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.	1, 3, 5, 8, 10-12, 14
8	Фурман А.В. Модульно-розвивальна організація миследіяльності – схема професійного методологування. <i>Психологія і суспільство</i> . 2005. № 4. С. 40-69	3, 5, 9, 12, 14
9	Фурман А.В. Модульно-розвивальний оргпростір методологування: аргументи розширення. <i>Психологія і суспільство</i> . 2017. № 1. С. 34-49.	3-4, 7-8, 10-11, 15
10	Фурман А.В. Психокультура української ментальності: 2-е наук. вид. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 168 с.	1, 5, 15
11	Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 272 с.	3, 6-8, 15

12	Панок В.Г. Прикладна психологія: теоретичні проблеми: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2017. 188 с.	13-14
13	Предмет и метод психологии: антология / под ред. Е.Б. Старовойтенко. Москва. Акад. проект: Гаудеамус, 2005. 512 с.	1, 5, 11
14	Психологія вчинку: Шляхами творчості В.А. Роменця. Зб.ст. / упоряд. П.А. М'ясоїд; відп. ред. А.В. Фурман. Київ: Либідь, 2012. 296 с.	4, 10, 15
15	Щедровицький Г.П. Схема мислєдїяльностї – системно-структурна будова значення і зміст. <i>Психологія і суспільство</i> . 2005. № 4. С. 29-39	2, 6-9
16	Екзаменаційні запитання з дисципліни	1-15

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Академік В.А. Роменець: творчість і праці: зб.ст. / упоряд. П.А. М'ясоїд; відп.ред. Л.О. Шатирко. Київ: Либідь, 2016. 272 с.
2. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 288 с.
3. Анисимов О.С. Методология: функция, сущность, становление. Москва: ЛМА, 1996. 380 с.
4. Балл Г. До обґрунтування раціогуманістичного підходу у психології. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С. 60-74.
5. Балл Г.О. Раціогуманістична орієнтація в методології людинознавства: монографія. Київ: Вид. ПП "СКД", 2017. 204 с.
6. Бахтін М.М. До філософії вчинку. *Психологія і суспільство*. 2019. № 1. С. 5-34.
7. Бердяев Н.А. О назначении челове. Москва: Республика, 1993, 383 с.
8. Бердяев М. Проблема етичного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2016. № 4. С. 17-29.
9. Василюк Ф.Е. Методологический анализ в психологии. Москва: МГППУ; Смысл, 2003. 240 с.
10. Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
11. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса. Методологическое исследование. Выготский Л.С. Психология. Москва: ЭКСМО-Пресс, 2002. С.14-120.
12. Георгий Петрович Щедровицький / под ред. П.Г. Щедровицкого, В.Л. Даниловой. Москва: РОССПЕН, 2010. 600 с.
13. Гроф. С. Структура наукових революцій. *Психологія і суспільство*. 2010. № 2. С. 105-112.
14. Гусельцева М. Мережевий плюралізм у психології: перспективи поліметодології і трансдисциплінарності. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 36-54.
15. Гусельцева М. Методології оновлення психологічної науки. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 27-37.
16. Гусельцева М.С. Эволюция психологического знания в смене типов рациональности (историко-методологическое исследование): монография. Москва: Акрополь, 2013. 367 с.
17. Гуманістична психологія: Антологія: навч. пос. у 3-х т. / упорядн. і наук. ред. Роман Трач (США) і Георгій Балл (Україна). Київ: Унів. вид-во Пульсари, 2001. Том 1: Гуманістичні підходи у західній психології ХХ ст. 252 с.
18. Гуманістична психологія: Антологія: навч. пос. у 3-х т. / упорядн. і наук. ред. Роман Трач (США) і Георгій Балл (Україна). Київ: Унів. вид-во Пульсари, 2001. Том 2: Психологія і духовність: (світоглядні аспекти гуманістично зорієнтованих напрямів у сучасній західній психології). 2005. 279 с.
19. Зеліченко А.И. Психология духовности. Москва: Трансперсональный институт, 1996. 400 с.
20. Зинченко В.П. Теоретический мир психологи. *Вопросы психологии*. 2003. № 5. С. 3-17.
21. Зинченко В.П. Сознание и творческий акт. Москва: Языки славянских культур, 2010. 592 с.
22. Казміренко В. Соціально-психологічна регуляція діяльності організації. *Психологія і суспільство*. 2004. № 2. С. 5-29.
23. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості: монографія. 2-е вид., переробл., доповн. Івано-Франківськ: ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", 2015. 720 с.
24. Копилов Г. Про природу "наукових революцій". *Психологія і суспільство*. 2010. № 2. С. 113-127.
25. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 320 с.
26. Кримський С. Пізнання як трансценденція софії і спокуса практикою. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 28-32.
27. Кузнецов Ю. Феномен художньої деталі: методологічні виміри пізнання. *Психологія і суспільство*. 2017. № 3. С. 4-29.
28. Кун Т. Структура научных революций: пер. с англ. / сост. В.Ю. Кузнецов. Москва: ООО "Изд-во АСТ", 2002. 608 с.
29. Лакатош І. Історія науки та її раціональні реконструкції. *Психологія і суспільство*. 2016. № 3. С. 13-23.
30. Лакатош І. Методологія наукових дослідницьких програм: сутність і структура. *Психологія і суспільство*. 2007. № 4. С.11-29.
31. Лосев О. Історія естетичних учень: внутрішня методологія курсу. *Психологія і суспільство*. 2010. № 4. С. 148-162.
32. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії: зб. ст. / за заг. ред. В.О. Татенка. Київ: Либідь, 2006. 360 с.
33. Мазилев В.А. Методология психологической науки: история и современность. Ярославль: РИО ЯГУ, 2017. 419 с.
34. Мамардашвілі М. Проблема свідомості і філо-

- софське покликання. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 19-27.
35. Мацумото Д. Психологія і культура / пер. с англ. О. Голубева, Н. Миронов, Л. Ордановская. Т. Пешкова: Прайм-ЄВРОЗНАК, 2002. 416 с.
36. Мединська Ю. Вітакультурна парадигма і пост-модернізм. *Психологія і суспільство*. 2006. № 1. С. 47-52.
37. Менегетти А. Система і людина / пер. с італ. Изд. 2-е. Москва: ННБФ "Онтотехнологія", 2003. 328 с.
38. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
39. Методологування як практика рефлексивної мислєдєяльності (круглий стіл). *Психологія і суспільство*. 2017. № 1. С. 11-33.
40. Микешина Л.А. Філософія науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: уч. пос. Москва: Прогресс-традиция; МПСН; Флинта, 2005. 464 с.
41. М'ясоїд П. Метатеоретичний аналіз у психології. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 54-82.
42. М'ясоїд П. Принципи історизму і мислення у психології. *Психологія і суспільство*. 2019. № 3-4. С. 38-72.
43. М'ясоїд П.А. Психологічне пізнання: історія, логіка, психологія. Київ: Либідь, 2016. 560 с.
44. М'ясоїд П. Теорія в історичному поступі психологічного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2021. № 1. С. 31-52.
45. Основи психології: підр./ за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. 6-е вид., стереотип. Київ: Либідь, 2006. 632 с.
46. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: курс лекцій. Київ: Наукова думка, 1996. 210 с.
47. Панок В.Г. Прикладна психологія: теоретичні проблеми: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2017. 188 с.
48. Петровський А.В. Ярошевський М.Г. Теоретическая психология: уч. пос. Москва: Изд. Центр "Академия", 2001. 496 с.
49. Пиаже Ж. Генетическая эпистемология. 5-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 436 с.
50. Поппер К. Логика и рост научного знания; пер. с англ. Москва: Прогресс, 1983. 392 с.
51. Порус В.Н. Рыцарь Ratio. *Вопросы философии*. 1995. № 4. С. 127-134.
52. Психологія: підручник / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків: Фоліо, 2012. 863 с.
53. Психологія вчинку: шляхами творчості В.А. Роменця: зб.ст./упоряд. П.А. М'ясоїд; відп. ред. А.В. Фурман. Київ: Либідь, 2012. 296 с.
54. Психологія спілкування: підручник / автор М.М. Філоненко. Київ: Центр учб. літ., 2008. 224 с.
55. Психологія соціальної роботи: уч. пос. / колл. авторів; под ред. М.А. Гулиной. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 351 с.
56. Рикер П. Конфлікт інтерпретацій: Очерки о герменевтике. Москва: Медиум, 1995. 416 с.
57. Розин В.М. Психологія: наука і практика: учеб. пос. Москва: РГГУ; Омега-Л, 2005. 544 с.
58. Розин В.М. Типы и дискурсы научного мышления: монографія. Изд. 2-е. Москва: Эдиториал УРСС, 2004. 248 с.
59. Роджерс К.Г. Взгляд на психотерапию. Становление человека / пер. с англ. Москва: Изд. группа "Прогресс", "Универс", 1994. 480 с.
60. Роменець В. Виховання творчих здібностей у студентів. *Психологія і суспільство*. 2018. № 3-4. С. 140-185.
61. Роменець В.А. Історія психології ХІХ- початку ХХ століття: навч. посіб. Київ: Либідь, 2007. 832 с.
62. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття: навч. пос. 2-е вид. Київ: Либідь, 2017. 1056 с.
63. Роменець В.А. Предмет і принципи історико-психологічного дослідження. *Психологія і суспільство*. 2013. № 2. С. 6-27.
64. Роменець В.А. Психологія творчості: навч. посібник. 2-е вид., доп. Київ: Либідь, 2001. 288 с.
65. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. Человек и мир. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 512 с.
66. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 712 с.
67. Сабадуха В.О. Метафізика суспільного та особистісного буття: монографія. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. 647 с.
68. Савчин М.В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, пер. доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
69. Савчин М.В. Методологія психології: монографія. Київ: Академвидав, 2013. 224 с. (Серія "Монограф").
70. Савчин М. Постмодерністський світогляд і проблемний контекст психологічного пізнання особистості. *Психологія і суспільство*. 2020. № 4. С. 7-23.
71. Савченко О.В. Рефлексивна компетентність особистості: монографія. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. 596 с.
72. Самойлов О. Діалогіка формотворення ідеї як засобу мислення. *Психологія і суспільство*. 2020. № 3. С. 5-32.
73. Система сучасних методологій: хрестоматія у 4-х томах / упоряд., відп. ред., перекл. А.В. Фурман. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. Т. 1. 314 с.; Т. 2. 344 с.; Т. 3. 400 с.; Т. 4. 388 с.
74. Слободчиков В.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности: уч. пос. Москва: Школа-Пресс, 1995. 384 с.
75. Смит Н. Современные системы психологии / пер. с англ. Н. Миронов, С. Рысев; под. общ. ред. А.А. Алексеева. Санкт-Петербург: Прайм-ЄВРОЗНАК, 2003. 384 с.
76. Соціологія культури: навч. посіб.; за ред. О.М. Семашка, В.М. Пічі. Київ: Каравела, Львів: Новий світ-2000, 2002. 334 с.
77. Старовойтенко Е.Б. Современная психология: формы интеллектуальной жизни. Москва: Акад. Проект, 2001. 544 с.
78. Стьопін В. Культура. *Психологія і суспільство*. 2015. № 1. С. 16-25.
79. Стьопін В. Наука. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 28-30.
80. Степин В.С. Теоретическое знание: структура, история, эволюция. Москва: Прогресс-Традиция, 2000. 744 с.
81. Татенко В.О. Сучасна психологія. Теоретико-

методологічні проблеми: навч. посіб. Київ: Вид-во НАУ, 2009. 288 с.

82. Теория и методология психологии: Постнекласическая перспектива / отв. ред. А.Л. Журавлев, А.В. Юревич. Москва: Изд-во “Ин-т психологии РАН”, 2007. 528 с.

83. Ткаченко О. Принципи, категорії і методологічні проблеми психології. *Психологія і суспільство*. 2009. № 1. С. 45-133.

84. Тульчинский Г.Л. Философия поступка: самоопределение личности в современном обществе. Санкт-Петербург: Алетей, 2020. 826 с.

85. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. *Избранные труды*: в 11 т. Т. 8. М.: Изд. АПН РСФСР, 1950. 776 с.

86. Фуко М. Археология знания; пер. с фр. Санкт-Петербург: ИЦ “Гуманитарная академия”, “Унив. книга”, 2004. 416 с.

87. Фурман А.А. Методологія психологічного пізнання смисложиттєвої сфери особистості. *Психологія і суспільство*. 2020. № 1. С. 5-34.

88. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.

89. Фурман А.А., Фурман А.В. Вчинкова буттєвість особистості: від концепту до метатеорії (частина перша). *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 5-26.

90. Фурман А.В. Генеза науки як глобальна дослідницька програма: циклічно-вчинкова перспектива. *Психологія і суспільство*. 2013. № 4. С. 18-36.

91. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.

92. Фурман А.В. Категорійна матриця теоретичної психології. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 13-51.

93. Фурман А.В. Метатеоретична мозаїка життя свідомості. *Психологія і суспільство*. 2018. №3-4. С. 13-50. DOI:<https://doi.org/10.35774/pis2018.03.013>

94. Фурман А.В. Метатеоретичні концепти пізнання свідомості. *Психологія особистості*. 2018. №1(9). С. 5-11. DOI:<https://doi.org/10.15330/ps.9.1.5-11>

95. Фурман А.В. Метатеоретична реконструкція предметного поля канонічної психології. *Психологія особистості*. 2019. №1(10). С. 5-17. DOI:<https://doi.org/10.15330/ps.10.1.5-17>

96. Фурман А.В. Методологічна оптика циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонально-вчинкової організації теорії як метасистеми. *Вітакультурний млин*. 2017. Модуль 19. С. 4-15.

97. Фурман А.В. Методологічна схема відновлення предметного поля канонічної психології. *Вітакультурний млин*. 2019. Модуль 21. С. 4-27.

98. Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього. *Психологія і суспільство*. 2016. №1. С. 16-42.

99. Фурман А.В. Методологічне обґрунтування багаторівневості парадигмальних досліджень у соціальній психології. *Психологія і суспільство*. 2012. №4. С. 78-125.

100. Фурман А.В. Методологічне обґрунтування предметного поля теоретичної психології. *Психологія і суспільство*. 2019. №3-4. С. 5-37.

101. Фурман А.В. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології: монографія. Київ: Інститут політичної і соціальної психології; Тернопіль:

Економічна думка, 2013. 100 с.

102. Фурман А.В. Модульно-розвивальна організація мислєдїяльності – схема професійного методологування. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4. С. 40-69.

103. Фурман А.В. Модульно-розвивальний оргпростір методологування: аргументи розширення. *Психологія і суспільство*. 2017. №1. С. 34-49.

104. Фурман А.В. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. 2013. № 3. С. 72-85.

105. Фурман А.В. Психокультура української ментальності: 2-е наук. вид. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 168 с.

106. Фурман А.В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 16-38.

107. Фурман А.В. Світ методології. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 47-60.

108. Фурман А.В. Фундаментальний соціально-психологічний експеримент у школах України: анатомія пошуку. *Освіта і управління*. 1991. Т. 1. № 3. С. 35-54.

109. Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-дїяльнісні ігри у вищій школі: монографія. Тернопіль: ТНЕУ 2014. 272 с.

110. Фурман А.В., Надвична Т. Діагностичний напрям узмістовлення дїяльності психологічної служби університету. *Психологія і суспільство*. 2014. № 3. С. 69-101.

111. Фурман А.В., Надвична Т. Психологічна служба університету: від моделі до технології. *Психологія і суспільство*. 2013. № 2. С. 80-104.

112. Фурман А.В., Ревасевич І. Програма авторського курсу “Психокультура інноваційних соціосистем”. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С. 221-235.

113. Фурман (Гуменюк) О. Методологічна модель інноваційно-психологічного клімату. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4. С. 70-83.

114. Фурман (Гуменюк) О.Є. Методологія пізнання освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату. *Психологія і суспільство*. 2012. № 1. С. 47-81.

115. Фурман (Гуменюк) О.Є. Теорія і методологія інноваційно-психологічного клімату загальноосвітнього закладу: монографія. Ялта-Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 340 с.

116. Фурман О. Простір і час у психологічному дискурсі. *Психологія і суспільство*. 2017. № 1. С. 79-132.

117. Фурман О.Є. Я-концепція як предмет багатаспектного теоретизування. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 38-67. DOI:<https://doi.org/10.35774/pis2018.1.38>

118. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение); пер. с англ. С. Меленевской, Д. Викторовой. Санкт-Петербург: Питер-Пресс, 1997. 608 с.

119. Шандрук С.К. Психологія професійних творчих здібностей: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2015. 357 с.

120. Школы в науке / под ред. С.Р. Микулинского, М.Г. Ярошевского, Г. Кребера, Г. Штейнера. Москва: Наука, 1977. 523 с.

121. Щедровицкий Г.П. Избранные труды / ред.-сост. А.А. Пископфель, Л.П. Щедровицкий. Москва:

Шк. культ. політики, 1995. 760 с.

122. Щедровицький Г. Методологічна організація системно-структурних досліджень і розробок. *Психологія і суспільство*. 2004. №2. С. 30-49.

123. Щедровицький Г. Методологічна організація сфери психології. *Психологія і суспільство*. 2000. № 2. С. 6-24.

124. Щедровицький Г. Організаційно-діяльнісна гра як нова форма організації та метод розвитку колективної мислєдїяльності. *Психологія і суспільство*. 2006. № 3. С. 58-69.

125. Щедровицький Г.П. Синтез знань: проблеми і методи. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 61-83.

126. Щедровицький Г. Схема мислєдїяльності – системно-структурна будова, значення, зміст. *Психологія і суспільство*. 2005. № 4. С. 29-39.

127. Щедровицький Г.П. Філософія. Наука. Методологія. Москва: Шк. культ. політики, 1997. 656 с.

128. Юрєвич А.В. Методологія і соціологія психології. Москва: Изд. “Институт психологии РАН”, 2010. 272 с.

129. Янчук В.А. Введение в современную социальную психологию: уч. пособ. Минск: АСААР, 2005. 768 с.

130. Anita Woolfolk (2018). *Educational Psychology*. 768 p.

131. Beth Morling (2017). *Research Methods in Psychology: Evaluating a Word of Information*. 656 p.

132. David G. Myer (2017). *Psychology*. 896 p.

133. Dennis Coon, John O. Mitterer, Tanya S. Martini (2018). *Introduction to Psychology: Gateways to Mind and Behavior*. 736 p.

134. Sandra E. Hockenbury, Susan A. Nolan (2018). *Psychology*. 848 p.

135. Teo T. *Outline of Theoretical Psychology (Critical Investigations)*. McMillan, 2018. 316 p.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ЗАПИТАННЯ **з дисципліни “Психологія як сфера мислєдїяльності”** **для здобувачів третього (освітньо-наукового)** **рівня вищої освіти – доктор філософії спеціальності 053 “Психологія”**

1. Психологія як гуманітарно-поведінкова наука, напрям розвитку людинознавства, наукова дисципліна і сфера мислєдїяльності.

2. Об'єкт, предмет, метод і завдання психологічної науки на сучасному етапі розвитку.

3. Світ психології як сфери теоретичної, прикладної, емпіричної і практичної діяльності та життєзреалізування людини.

4. Поняття про мислєдїяльність і про два світи (ідеальний, свідомісний, мисленнєвий і реальний, діяльнісний, ковітальний) людського життя.

5. Трипоясова робоча схема мислєдїяльності Г.П. Щедровицького та її системно-функціональна структура.

6. Проекти і сценарії мислєдїяльнісного розв'язання складних проблем або завдань психологічної науки, їх підготовка та умови зреалізування.

7. Програми і способи вирішення життєвих проблем клієнта у груповій мислєдїяльності психологів.

8. Рівні та критерії методологування у професійному здійсненні науково-дослідної діяльності психологів.

9. Змістова характеристика методологічних аналізу, рефлексії, розуміння, мислення, роботи та діяльності як рівнів методологування у психології.

10. Методологічний аналіз як базовий рівень методологування.

11. Ознаки методологічної роботи, їх мислєсхеми та пояснювальні функції.

12. Конструктивні можливості застосування шестирівневої моделі професійного методологування А.В. Фурмана у сфері психології і соціогуманітарних науках.

13. Предметне поле, принципи і постулати канонічної психології.

14. Канонічна психологія як діалектичний синтез-підсумок розвитку теоретичних дисциплін психологічної науки.

15. Чотирипоясна логічна структура психологічного канону в концепції В.А. Роменця.

16. Вчинково-канонічна схема організації гуманітарного пізнання і мислєдїяльнісного практикування.

17. Постанова психософії вчинку як методології пізнання сутносні людського буття.

18. Психологічне пізнання в наукознавчому вимірі: позиції М.Г. Ярошевського, О.М. Ткаченка, А.В. Юрєвича, Г.О. Балла.

19. Психологічне пізнання як містеріальні пошуки істини: школи Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, В.А. Роменця, А.В. Фурмана.

20. Психологічне пізнання як мислєдїяльність: від імітаційно-ігрових практик Г.П. Щедровицького до методологування у психології А.В. Фурмана.

21. Особливості змісту, структури та рівнів розв'язального функціонування психологічного знання.

22. Поняття про парадигмальні-дослідницькі рівні організації психологічного знання.

23. Типологія парадигмально-дослідницьких методологій у сучасній психології А.В. Фурмана (емпірична, діалогічна, теоретична, метатеоретична).

24. Психологічна робота як витрата психічної енергії.

25. Формат здійснення психологічної роботи та її атрибутивні ознаки.

26. Психологічна взаємодія, її структура, види, рівні функціонування.

27. Класи психосоціального впливу в теорії інноваційно-психологічного клімату О.Є. Фурман (Гуменюк).

28. Думка-комунікація як осереддя групової мислєдїяльності.

29. Діалог, диспут, дискусія, дискурс як базові методи-форми групової та колективної мислєкомунікації.

30. Поняття про проблемно-діалогічну ситуацію як джерело рефлексивної мислєкомунікації та про умови їх проєкування і створення.

31. Інтелектуальні засоби та інструменти продуктивної мислєкомунікації.

32. Наукова раціональність і психологічне мислення.

33. Антропологічна сутність, гуманістична спрямованість, ковітальне вкоріння і культурологічний формат психологічного мислення.

34. Проблемно-діалогічна ситуація як інтегральна умова актуалізації-розвитку психологічного мислення.

35. Поняття про діалектичну єдність психологічного мислення і психологічної діяльності.

36. Практична (конкретна групова) психологічна робота, думка-комунікація і чисте мислення.

37. Ідея мислевчинення, його пояси та організованості у сфері психології: практична групова взаємодія, концепт-інтенціювання, думка-комунікація, невербальні продукти чистого мислення.

38. Структура, зміст і значення схеми модульно-розвивального організаційного простору психологічного методологування А. В. Фурмана.

39. Поняття про методологічний модуль психологічної науки.

40. Типи методологічних модулів у психологічному пізнанні і конструюванні та їх багатометрична характеристика.

41. Теорія як основна форма організації різноманітних психологічних знань і досвіду миследіяльності.

42. Сутнісні ознаки та результат теоретичної роботи.

43. Наукове проєктування як практико зорієнтована миследіяльність, що спрямована на створення такого знаряддя конструювання майбутнього, як проєкт.

44. Сутнісні ознаки та результат науково-проєктної роботи у сфері психології.

45. Різновиди психологічних проєктів як продуктів миследіяльності.

46. Форми, методи і засоби миследіяльності прикладних психологів.

47. Напрями, види і способи професійного психологічного практикування як умова розширення сфери психології.

48. Методична робота як умова практичного зорієнтування психологічної миследіяльності.

49. Інноваційно-методичне забезпечення психологічних практик.

50. Предметні поля емпіричної та експериментальної психології, їх сутнісна тотожність і локальна відмінність.

51. Ознаки та результат експериментальної роботи у сфері психології.

52. Загальнонаукові методи дослідницької роботи експериментального спрямування.

53. Типи експериментів і технологія підготовки психоекспериментальних програм і проєктів.

54. Оргтехнологічні принципи, умови і засоби проведення психологічного експерименту.

55. Структура цілісного експериментального дослідження у сфері психології.

56. Психологічний аналіз, систематизація та оформлення результатів психологічного експериментування як миследіяльнісна робота.

57. Фундаментальний соціально-психологічний експеримент в освітньому просторі України: умови реалізації та критерії ефективності.

58. Загальна, методологічна і психологічна культура як миследіяльнісні виміри суспільного життя.

59. Сутність та оргдіяльнісні форми психологічної культури.

60. Ступені еволюції (онтогенетичні складові) психологічної культури і постановня психокультури як її мислевчинкового підсумку.

Рецензенти:

**д. психол. н., проф. Гусельцева М.С.,
д. психол. н., проф. Савчин М.В.**

Надійшла до редакції 15.02.2021.

Підписана до друку 25.02.2021.

Бібліографічний опис для цитування:

**Фурман А.В. Авторська програма із дисципліни "Психологія як сфера миследіяльності".
Психологія і суспільство. 2021. №1. С. 160–185. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2021.01.160>**